

Asia Lausunto valtiovarainministeriön ehdotuksesta leikata lakiin valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin (430/2025) perustuvien lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien rahoitusta

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Kirkkohallitus vastustaa lakiin valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin (430/2015) perustuvan valtion rahoituksen leikkaamista valtiovarainministeriön valmistelevan esityksen mukaisesti. Tietoon saamamme esityksen mukaan hallituksen budjettiriihessä sovitut veroratkaisut, ansiotulovähennyksen korvaaminen työtulovähennyksellä ja ns. kanavointiratkaisu, nostaisivat kirkon verotuloja vuonna 2025 valtiovarainministeriön arvion mukaan 45,8 miljoonaa euroa.

Kirkollisverotuloja ja valtion rahoitusta ei voi tarkastella toisiinsa rinnastettavina kirkon tulolähteinä, koska kirkollisveroja kerätään kattamaan kirkkolain 3 luvun 1 §:n mukaista toimintaa. Valtion rahoitus evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin on valtion evankelis-luterilaiselle kirkolle maksamaa korvausta kirkolle määrättyjen yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen. Valtio rahoittaa lakisääteiset yhteiskunnalliset palvelut, jotka kirkko tuottaa, ja nekin vain alle 80 % osuudella. Huomionarvoista on, että nämä kirkon toteuttamat yhteiskunnalliset tehtävät eivät palvele yksinomaan kirkon jäseniä, vaan muitakin kansalaisia ja ulkomaalaisia. Nyt valtiovarainministeriö kuitenkin ehdottaa, että kirkon jäsenten maksaman kirkollisveron tuoton kasvun seurauksena on mahdollista leikata kirkon hoitamien yhteiskunnallisten velvoitteiden valtion rahoitusta tuolla samalla 45,8 miljoonalla eurolla ja siirtää täten näiden velvoitteiden rahoittaminen tällä osuudella evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntalaisten maksettavaksi. Tämä on ilmeisessä ristiriidassa perustuslain 6 ja 11 §:n kanssa, joissa säädetään, että jokaisella on oikeus harjoittaa uskontoa eikä uskontokuntaan kuulumisella ei voi olla sellaista negatiivista vaikutusta, että joutuu kantamaan vastuun yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista enemmän kuin sellaiset kansalaiset, jotka eivät ole evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä.

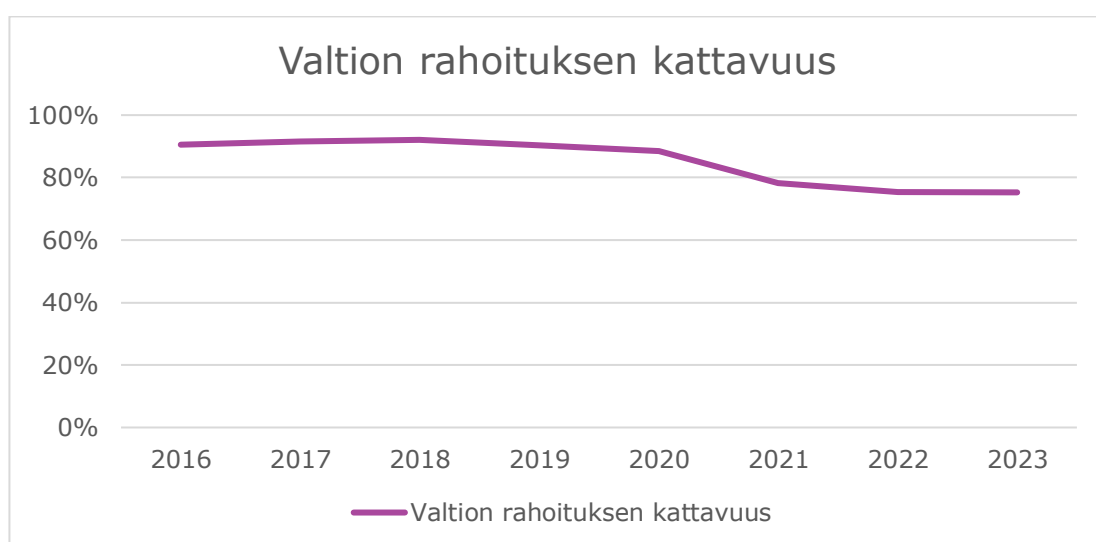
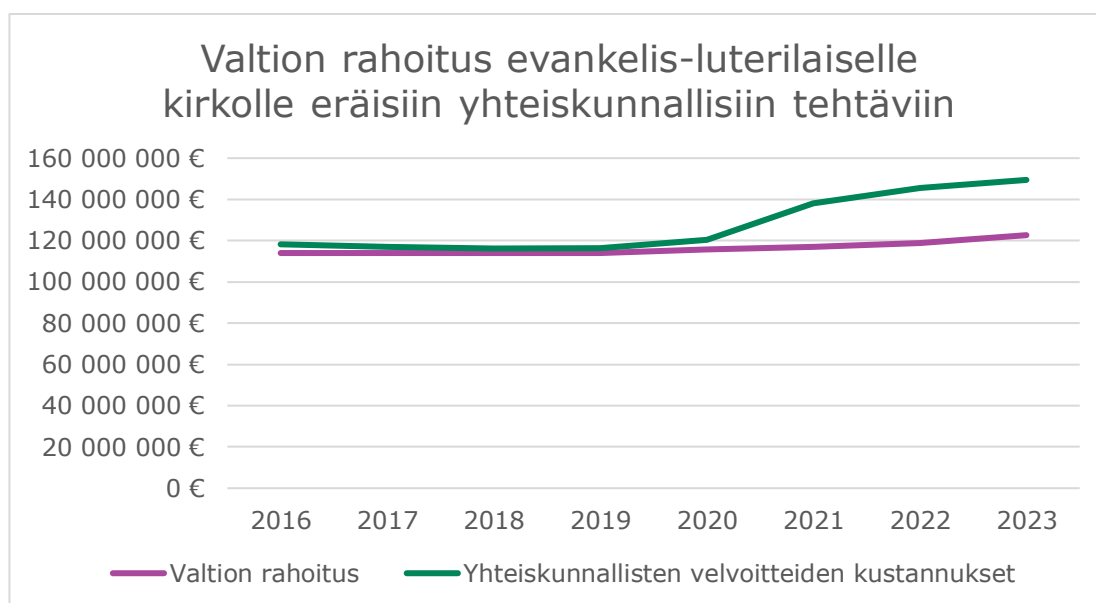
Rahoituslaissa säädetään valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimistojen ylläpitoon liittyviin laissa säädettyihin tehtäviin. Rahoituslain tullessa voimaan vuoden 2016 alusta valtion rahoituksen määrä oli 114 miljoonaa euroa. Rahoituksen taso määriteltiin siten, että se kattaisi kohtuullisen osuuden evankelis-luterilaisen kirkon hoitamien, lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien (hautaustoimi, väestökirjanpito, kulttuurihistoriallisten arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito) kustannuksista. Kohtuulliseksi osuudeksi arvioitiin tuolloin 80 prosenttia.

Jo rahoituslakia säädettäessä eduskunnan hallintovaliokunta totesi, että lakisääteiset tehtävät jäävät edelleen osin kirkon jäsenten kustannettavaksi ja kirkon jäsenet joutuvat kattamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisiä palveluja sen vuoksi, ettei valtion rahoitus kata noin 20 prosentin suuruista osuutta kyseisten yhteiskunnallisten palvelujen kustannuksista. Valiokunta piti tämän vuoksi perusteltuna, että mahdollisuudet edellä mainitun epäkohdan korjaamiseksi selvitetään (HaVM 37/2014 vp, s. 3). Selvitystyöhön ei ole edelleenkaan ryhdytty, vaikka hallintovaliokunta toisti näkemyksensä selvityksen tarpeellisuudesta mietinnössään HaVM 23/2016 vp.

Valtionvarainministeriön esityksessä jo aiemmin useasti riittämättömäksi todettua valtion rahoitusta halutaan leikata vuositasolla 45,8 miljoonalla eurolla. Koska ministeriön tulkinnasta huolimatta ei kirkollisverotuottoja ole mahdollista kanavoida yhteiskunnallisten velvoitteiden hoitamiseen, on massiivinen budjettivaje kurottava umpeen jollakin muulla keinolla. Ainoa vaihtoehto, jolla varoja yhteiskunnallisten velvoitteiden hoitamiseen voidaan kerätä, on hautaustoimen maksujen korottaminen. Mikäli budjettivaje halutaan tällä keinolla kuroa umpeen, vaatii tämä arviolta noin 127,6 % keskimääräisen korotuksen kaikkiin hautaustoimen maksuihin, joka on jonkin verran yleisen inflaation yläpuolella.

Valtion rahoituksen osuus yhteiskunnallisista lakisääteisistä tehtävistä on ollut laskeva. Valtion rahoitus kattoi kokonaiskustannuksista 78 prosenttia vuonna 2021, 75 prosenttia vuonna 2022 ja 75 prosenttia vuonna 2023. Rahoituslain 2 §:n mukaan rahoitusta korotetaan vuosittain kuluttajahintaindeksin mukaista yleisen hintatason muutosta vastaavasti. Tästä on kuitenkin poikettu jo vuosina 2017–2019, jolloin korotuksia ei tehty ja vuosina 2024–2027, jolloin kuluttajahintaindeksiin sidottua indeksikorotusta leikataan prosenttiyksiköllä kunkin tilastovuoden osalta. Lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuneet kustannukset olivat: 138 milj. euroa (v. 2021), 145,4 milj. euroa (v. 2022) ja 149,4 milj. euroa (v. 2023)

On vielä lisäksi hyvä huomioida, että laskelmat valtioneuvoston julkista taloutta vahvistavan toimenpidekokonaisuuden veroratkaisujen vaikutuksista kirkollisveron tuottoon on tehty koko kirkon tasolla. On kuitenkin huomioitava se, että veroratkaisun tuottovaikutukset eivät jakaudu tasaisesti seurakuntien välille. Evankelis-luterilaiselle kirkolle säädetyt yhteiskunnalliset velvoitteet ovat kuitenkin seurakuntien hoidettavana. On mahdollista, että valtionvarainministeriön ehdottama muutos voisi aiheuttaa todella merkittäviä vaikutuksia sellaisille seurakunnille, joiden kirkollisverotuottokertymä kasvaisi muutoksen seurauksena keskiarvoa vähemmän.

Lakisäateisten yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksesta tehtävittäin

Hautaustoimi

Vuonna 2023 haudatuista noin 17 % ei ollut evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä (osuus kasvaa vuosittain). Hautaustoimelle käytettävissä oleva osuus valtion rahoituksesta on noin 80 %. Jos valtionrahoitusta leikattaisiin esim. 40 miljoonaa euroa ja se korvattaisiin seurakunnan jäsenten maksamilla verovaroilla, merkitsisi se 5,44 miljoonan euron siirtoa seurakuntien jäseniltä kirkkoon kuulumattomille.

Tätä ei voi kuitata esim. siten, että valtionrahoituksen leikkausta pienennettäisiin tuon 5,44 M€ verran vähemmän, koska valtionrahoituksestaakin merkittävä osa on peräisin seurakuntien jäsenten maksamista verovaroista. Asetelma on tasapuolinen seurakuntien jäsenille vain, jos valtionrahoitus kattaa kokonaisuudessaan hautaustoimen nettokulut.

Hautaustoimen nettokustannukset olivat 127,4 miljoonaa euroa vuonna 2023.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja irtaimiston ylläpito

Kirkolliset rakennukset muodostavat merkittävän osan Suomen kansallisesta rakennusperinnöstä. Maassamme säilyneistä noin 80 keskiaikaisesta rakennuksesta kolmea lukuun ottamatta kaikki ovat kirkkoja. Suomen keskiaikaisesta sekä 1600- ja 1700-luvulta peräisin olevasta kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta esineistöstä suurin osa on seurakuntien omistuksessa, käytössä ja hoidossa olevaa kirkollista esineistöä. Myös uudempi kirkollinen rakennusperintö ja esineistö ovat kansallisesti ja paikallisesti merkittävää kulttuuriperintöä.

Kulttuuriperinnön hoitoon liittyviä kustannuksia aiheuttavat rakennusten osalta niiden säilymistä edistävät korjaukset ja peruskorjaukset, joissa rakennuksen ja alueen ominaisuus sekä historiallinen aitous säilyvät. Esineistön osalta kustannuksia aiheuttavat esineistön inventoinnit, esineiden asianmukainen säilytystapa ja -paikka sekä esineiden konservointi.

Evankelis-luterilaisen kirkon kansallisen kulttuuriperinnön ylläpitämisen vuosittaiset kustannukset ovat olleet useamman vuoden ajan 21–24 miljoonan euron tasolla. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta, sillä osalla seurakuntia taloudellisten ja muiden resurssien ollessa puutteelliset on päässyt syntymään korjausvelkaa, kun seurakunnan yhden tai useamman kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kirkkorakennuksen tarpeellisiin yksittäisiin korjauksiin tai rakennuksen peruskorjaukseen ei ole ollut mahdollisuutta ryhtyä. Samoin esineistön konservointeja on lykätty tai jätetty tekemättä resurssien puutteen vuoksi. Korjausvelan huomioiminen toteutuneiden vuosikustannusten lisänä antaisikin totuudenmukaisemman kuvan kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten ja irtaimiston ylläpidon kustannuksista kirkossa ja sen seurakunnissa.

Rahoituksen leikkaamisen sijaan tarve lisärahoitukselle on sekä toteutuneiden vuosikustannusten että (kasvavan) korjausvelan ja yleisen kustannustason nousun vuoksi ilmeinen, sillä nykytasollakin osalla paikkakunnista kulttuuriperinnön säilyminen vaarantuu riittävän rahoituksen puuttuessa.

Vuosittaiset kulttuuriperintökustannukset olivat: 23,1 milj. euroa (v. 2021), 20,9 milj. euroa (v.2022) ja 24,2 milj. euroa (v.2023).

Väestökirjanpito

Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle on säädetty viranomaistehtävä väestötietojärjestelmästä ja Digi – ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 48 §:ssä. Sen ja kirkkolain 8 luvun perusteella evankelis-luterilaisen kirkon aluekeskusrekisterien työntekijät luovuttavat todistuksia, otteita ja näitä vastaavia yksittäisiä kirjallisia selvityksiä kirkollisista väestökirjanpitoaineistoista. Eryteisesti ennen 1960-lukua syntyneiden henkilöiden osalta merkittävä osa väestökirjanpitotiedosta on vain evankelis-luterilaisen kirkon aineistoissa.

Väestökirjanpitoaineistoa käsitellään kirkon yhteisessä jäsentietojärjestelmässä, jonka käyttö, ylläpito ja välttämätön kehittäminen maksavat vuodessa 2,7 M€. Ylläpidon lisäksi kirkonkirjojenpidon kokonaiskustannukset esimerkiksi vuonna 2023 olivat 21,9 M€. Myyntituottoa vuonna 2023 saatiin 9,8 M€. Nettokustannus vuonna 2023 oli 14,7 M€.

Evankelis-luterilaisen kirkon aluekeskusrekisterit hoitavat tiedonluovutuksen lisäksi myös muita väestökirjanpitoon liittyviä tehtäviä HE 250/2014 vp s. 4 mukaisesti. Aluekeskusrekisterin johtajien arvion mukaan tällä hetkellä noin 80 % heidän

johtamiensa yksiköiden kokonaistyöstä on väestökirjanpidon tehtäviin liittyvää työtä. Tämän osuuden mukaisesti vuoden 2023 nettokulut väestökirjanpidon osalta evankelis-luterilaisessa kirkossa olivat 12,3 M€. Tämä luku sisältää myös keskusrahaston järjestelmäkustannukset.

Vuosittaiset väestökirjanpidon nettokustannukset olivat: 16,5 milj. euroa (v. 2020), 16,4 milj. euroa (v. 2021), 15,1 milj. euroa (v. 2022) ja 12,3 milj. euroa (v. 2023).

Kirkkohallituksen arvion mukaan lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kulut kasvavat lähivuosina huomattavasti valtionrahoitusta nopeammin, mikä tarkoittaa, että valtionrahoitus kattaa lähivuosina yhä pienemmän osuuden lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista. Yhä suurempi osuus kustannuksista tulee siten katettavaksi joko hautaustoimen maksutuotoilla tai jäseniltä perittävin kirkollisverovaroin. Huomioon ottaen kirkon ennustettu jäsenmäärän kehitys yhä vähenevä kirkkoon kuuluvien joukko joutuu osaksi vastaamaan kaikkien käytettävissä olevista, kirkon ja sen seurakuntien tuottamista lakisääteisistä palveluista aiheutuvista kustannuksista.

Kirkkohallitus katsoo, että ehdotus valtion rahoituksen leikkaamisesta hallituksen budjettiriihessä päättämien verouudistusten arvioitujen positiivisten vaikutusten kirkollisverotuottoon perusteella, on perustuslain 6 §:n vastainen, koska se asettaa ilman hyväksyttävää perustetta seurakunnan jäsenen eri asemaan kuin kirkkoon kuulumattoman uskontoon liittyvän syyn perusteella. Ehdotus loukkaa näin kirkon jäsenten yhdenvertaisuutta suhteessa kirkkoon kuulumattomiin. Ehdotus loukkaa myös perustuslaissa (PL 11 §) turvattua uskonnon vapautta. Kirkon jäsenyyden perusteella, henkilön toteuttaessa oikeutta kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan, ei tule joutua suurempaan vastuuseen yhteiskunnallisten tehtävien kustannusten kattamisesta kuin kirkkoon kuulumattoman. Kirkkohallitus katsoo, että tilanteeseen, jossa valtion rahoitus ei riitä kattamaan lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksia, tulee löytää ratkaisu, jolla voidaan turvata perustuslain turvaamat oikeudet ja jonka avulla saavutetaan tilanne, jossa kirkkoon kuuluvien ja kuulumattomien vastuu yhteiskunnallisten tehtävien rahoittamisesta on yhtäläinen.

Pirjo Pihlaja
kirkkoneuvos

Johanna Simpanen
taloussuunnittelupäällikkö